

Rodna Gruda

Dr. Helena Jaklitsch: Zame je to delo bolj stvar srca kot funkcije

Dr. Helena Jaklitsch: This job is more about the heart than it is about the position

Objavljeno dne/Published on: 14.09.2020

Avtor članka/Article Author: Edita Žugelj, foto: E.Ž. in osebni arhiv

Kot ministrica brez resorja, pristojna za področje odnosov med Republiko Slovenijo in avtohtono slovensko narodno skupnostjo v sosednjih državah ter med RS in Slovenci po svetu, je prisegla 13. marca 2020. Za zgodovinarko in sociologinjo področje ni novo, saj so jo ta vprašanja od nekdaj zanimala in tudi zdaj dela stvari, ki jih je pred vodenjem Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu spremljala ali se z njimi intenzivno ukvarjala.

On 13 March 2020, Dr. Helena Jaklitsch was appointed Minister without Portfolio in charge of the relations between the Republic of Slovenia, Slovenian minorities in the neighboring countries and Slovenians living abroad. She is a historian and a sociologist, so she has all the necessary background knowledge. What is more, she has always been interested in this area of expertise. Even her work now is quite similar to the work she monitored or attentively carried out herself before she headed the Government's Office of the Republic of Slovenia for Slovenians Abroad.



Znano je, da so bili vaši predniki po očetovi strani kočevski Nemci, t. i. Kočevarji. Kako je to dejstvo vplivalo na vas in vaš svetovni názor? Je morda imelo vpliv tudi na odločitve o izbiri študija?

Na izbiro študija je imelo posreden vpliv, saj smo se v družini veliko posvečali odkrivanju zgodovine Kočevarjev pa tudi zgodovine na splošno. Iz otroštva se spomnim, da smo ohranjali ostanke kočevarske dediščine v Črmošnjiško-Poljanski dolini, od koder je moj oče doma. Veliko smo se pogovarjali in razmišljali tudi o slovenski zgodovini 20. stoletja. Zagotovo je vse to vplivalo na nas otroke, saj sva se obe s sestro odločili za študij zgodovine. Na oblikovanje mojega svetovnega názora pa so najbolj vplivali domača vzgoja, katere pomemben del sta bila tako slovenstvo kot kočevarstvo, moja zavezanost resnici z željo, da vedno pridem stvarjem do dna, krščanski pogled na svet in, seveda, študij, družba, prijatelji, številne knjige, ki sem jih prebrala ...



Družina decembra 1980

Ste se v procesu odkrivanja družinske zgodovine povezali tudi s Slovenci, ki so po II. svetovni vojni zapustili domovino svojih prednikov?

Če po materini strani leta 1945 nihče ni zapustil domovine, pa so odšli praktično vsi sorodniki po očetovi strani, torej Kočeverji. Prvič sem jih srečala leta 1997, ko sva jih s sestro obiskali v ZDA. Zame je bilo to posebno in pomembno doživetje, saj sem čutila, da sem našla manjkajoč delček sebe. S Slovenci po svetu sem se začela na osebni ravni srečevati po tem, ko sem stkala nova prijateljstva z rojaki, ki so prišli iz Argentine in se tu naselili. Vedno me je zanimala tudi avstrijska Koroška kot zibelka slovenstva, v kateri so ustoličevali karantanske kneze, in kot dežela, ki nam je za časa narodnega prebujenja v 19. stoletju dala velike Slovence. Vedno se mi je zdelo pomembno odkrivati in spoznavati življenje naših rojakov, ljudi, ki so del našega naroda in kulture, ker smo to vse mi. Vse to nas je Slovence skozi stoletja oblikovalo kot narod.



Z očetovimi sorodniki

Katere slovenske skupnosti v tujini ste do sedaj obiskali?

Trikrat sem bila pri argentinskih Slovencih. Med obiskom svojih sorodnikov v ZDA sem bila tudi v slovenski skupnosti v Clevelandu. Zanimivo se mi zdi, da se Kočevjarji in Slovenci tudi tam povezujejo in družijo, tako kot so v sožitju 600 let živeli na slovenskem ozemlju. Pred leti sem obiskala tudi Slovence na Švedskem, bila sem pri rojakih v Nemčiji ter povsod v zamejstvu. V spominu so mi ostali topli sprejemi, lepa srečanja in velika skrb za ohranjanje slovenske identitete, jezika, kulture in tradicije. Če tega ne doživiš, si sploh ne znaš predstavljati, koliko truda je potrebnega, da naši rojaki po svetu ob svojih vsakodnevnih skrbih in življenju ohranijo slovensko zavest. Težko si predstavljamo, kako je, če praktično vsak konec tedna namenjaš slovenski skupnosti in prostovoljnemu delu znotraj nje. Pri tako imenovanem »argentinskem čudežu« ne gre za nikakršen čudež, ampak za garanje, desetletja dela. Ko sem bila leta 2010 prvič pri argentinskih Slovencih, sem začutila, da sem prišla med svoje, med ljudi, ki čutijo enako kot jaz, ki imajo radi Slovenijo, slovenski narod, čutijo našo identiteto – z vsem svojim bitjem, srcem. Spomnim se, da sem takrat pomislila: Ko bi le lahko to ponotranjeno slovensko čutenje »uvozili« v Slovenijo! Da bi ga mi, ki imamo tu svojo državo, začutili in potem marsikdaj drugače ravnali ...

Kako ocenjujete delo svojih predhodnikov na čelu Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu? Ste z nastopom svojega mandata kaj spremenili v ekipi stalnih sodelavcev?

Verjamem, da so vsi moji predhodniki po najboljših močeh in željah delali za Slovence zunaj meja domovine in za slovenstvo. Slabost vidim v tem, da se vodstvo Urada tako pogosto menja in se zato vsakič znova vzpostavlja vezi z rojaki po svetu, vedno znova seznanja s težavami, s katerimi se srečujejo Slovenci v zamejstvu ali po svetu. Včasih prav občudujem npr. naše zamejce, da vedno znova ponavljajo iste probleme in izzive, s katerimi se srečujejo. Pač vsakokrat drugemu vodstvu. Želim si, da bi kot država na tem področju vpeljali neko jasno, poenoteno strategijo, neodvisno od tega, kdo vodi Urad. Menim, da tako strategijo potrebujemo. Da tudi kot država vemo, kaj hočemo za pol milijona Slovencev, ki živijo izven slovenskih meja. Sicer pa je ekipa Urada majhna. Vsak ima svoje področje, za katerega skrbi. Tovrstna kontinuiteta je dobra, saj naši rojaki po svetu tako vedno vedo, na koga se lahko obrnejo.



Kremžar Marko in Pavla

Kako ste se znašli v vlogi ministrice in katerim področjem nameravate namenjati največ pozornosti?

Zdi se mi, da svojega novega dela ne občutim kot funkcije, ker ga imam rada in ga opravljam s srcem. Če bi gledala zgolj skozi oči funkcije, bi bila napačen človek na napačnem mestu. Vprašanja s tega področja so me od nekdaj zanimala, tudi zdaj delam stvari, ki sem jih prej spremljala ali se z njimi intenzivno ukvarjala. V preteklosti sem že razmišljala o tem, kaj bi lahko storili za večjo povezanost naše države z rojaki zunaj meja, da bi jim dali večjo veljavo, jih bolj upoštevali, da bi bila njihova prepoznavnost v Sloveniji večja.

Meseci od nastopa funkcije so hitro minili. Bili so tudi zelo prepleteni s krizo zaradi koronavirusa, zato je bil začetek mojega mandata drugačen, brez osebnih stikov, omejen na različne mobilne aplikacije in druge sodobne oblike komunikacije. Res si želim stvari dobro narediti. Sicer pa Slovencem v zamejstvu in po svetu nič ne pomaga vsa dejavnost Urada, če mi v Sloveniji ne prebudimo zavedanja, da naši rojaki živijo tudi zunaj meja, vzpostavimo z njimi odnos, da postaneta zamejska in izseljenska vsebina ter domovinska vzgoja normalen del našega šolskega sistema ...

Da se tako naši mladi, ko prestopijo mejo, zavedajo, da so še vedno znotraj slovenskega narodnega prostora. To se mi zdi zelo pomembno, na tem področju imamo še veliko izzivov. S tem so povezani tudi mediji in njihovo vsakodnevno poročanje o življenju Slovencev na tujem, še posebej pa v zamejstvu, kjer so zelo aktivni; tu imamo še veliko dela. Stalna prisotnost tovrstnih vsebin v slovenskih medijih pomeni, da bomo ljudje zavedanje o tem ponotranjili, s tem pa bo sčasoma postalo tudi del vseh strategij, ki jih sprejemamo, tako vladnih kot nevladnih služb. Tako povezani bomo dobra podpora našim rojakom v zamejstvu in po svetu. Tako je moj glavni fokus zdaj bolj na naši državi. Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu ne sme biti osamljen otoček; bistvena je okrepljena povezanost z drugimi ministrstvi. Ni pa vsega mogoče narediti v dveh letih. Zato se mi zdi na tem področju tako pomembna strategija na ravni države. Korak za korakom in stvari se spreminjajo. Če čakamo samo na velike projekte, pogosto ostanemo zgolj pri čakanju.

Urad je še pred enim velikim izzivom. Znano je, da je v zadnjem desetletju v svet odšlo veliko mladih. Počasi nam vsem prihaja v zavest, da je Slovenija te mlade in uspešne, aktivne ljudi vsaj v fizičnem smislu izgubila. Pomembno je, kaj lahko storimo, da jih povežemo z domovino, pa naj gre za vrnitev ali povezanost na področjih njihovega dela in življenja. To bi moral biti projekt celotne države, ne samo našega urada. Morda naj ob tem še dodam, da je pri mladih zelo pomembno spodbujanje domovinske zavesti. Če jim uspemo vzbuditi občutek pripadnosti slovenskemu narodu, ostanejo povezani z domovino, tudi če gredo v svet. Naloga naše države pa je narediti vse, da smo na vseh področjih uspešna država, na katero so lahko ponosni. Če imamo v svetu ugled, se nekdo, ki živi na tujem, rad pohvali, da je po rodu Slovenec. Ko z vseh vidikov krepimo državo, lahko postanemo privlačni za rojake, ki so odšli na tuje. Če bodo imeli na voljo službo, možnosti, da bodo razvili svoje potenciale, živeli v lepem okolju, primernem za vzgojo otrok, se bodo radi vrnili. Vse to je naša skrb.

Kot ste že dejali, je začetek vašega dela na Uradu zaznamovala pandemija koronavirusa. Kaj ste lahko opravili kljub omejitvam, katere načrte pa ste morali opustiti oz. preložiti?

Zagotovo je bilo osebnih stikov znatno manj, kot bi jih bilo sicer. S sodelavci smo jih skušali nadoknaditi s telefonskimi klici in video konferencami, seveda pa vse to ni enako osebnim stikom.

V tem času smo veliko skrbi namenjali Slovincem, ki so prišli k nam iz Venezuele kot repatriiranci. V svežnjih pomoči, ki jih je sprejemala vlada, smo jim 15-mesečno državno podporo zaradi situacije podaljšali še za tri mesece, saj se je njihovo vključevanje v tukajšnje življenje zaradi izolacije podaljšalo. Ves čas smo spremljali tudi razmere v Venezueli, ki pa se žal ne izboljšujejo.

Posebej moram pohvaliti Porabske Slovence, to majhno in gospodarsko podhranjeno slovensko skupnost na Madžarskem, ki so nam v času najhujšega pomanjkanja zaščitnih sredstev v znak povezanosti poslali doma sešite zaščitne maske. To se mi zdi lepa gesta, ki kaže na to, kako veliko srce imamo Slovenci in kako znamo stopiti skupaj, ne glede na to, kje živimo.

Obiski drugih držav, razen sosednjih, za zdaj niso bili mogoči. Takoj, ko so se odprle meje, sem obiskala Slovence na Hrvaškem. Srečala sem se s člani slovenske skupnosti v Gorskem Kotarju ter s predstavniki slovenskih društev na Reki.

Večkrat sem bila tudi pri Slovencih na Avstrijskem Koroškem, saj letos obeležujemo 100-letnico koroškega plebiscita in 65-letnico Avstrijske državne pogodbe. Ker Avstrija še do danes ni izpolnila vseh zavez iz ADP, je prisotnost slovenskih političnih predstavnikov v smislu podpore tamkajšnji slovenski manjšini v prizadevanjih, da se njene pravice uresničijo, še posebej pomembna.

V zahvalo za njihovo prijazno gesto v času zdravstvene krize sem obiskala tudi Slovence v Porabju, ki si tudi izjemno prizadevajo ohranjati tako slovensko identiteto, kot se trudijo storiti vse, kar je mogoče, da bi mladi ostali na domači zemlji. Podpora slovenske države, še posebej gospodarstva, je pri tem zelo dragocena.

Seveda ne morem mimo dogajanja ob vračanju Narodnega doma slovenski narodni skupnosti. Bila sem del slovenske delegacije in zame je bil to res vsebinsko izjemno poln dan.

Konec julija sem bila tudi na dvodnevem obisku pri Slovencih, ki živijo v Videmski pokrajini. Zelo lepo doživetje, srečevanja s tamkajšnjimi ljudmi, njihovo neomajno delo za ohranjanje slovenske besede in kulture mora biti spodbuda za čisto vsakega, ki se sreča z njimi.



Na Japonskem

75 let po koncu II. svetovne vojne in 30 let po plebiscitu o samostojnosti države je videti, da smo Slovenci še vedno razdeljeni, tako doma kot marsikje na tujem. Kakšen je vaš pogled na to, kje vidite rešitev?

Če odgovorim kot zgodovinarica – bistveno se mi zdi, da se vsak narod sooči s svojo zgodovino. To pomeni z vsem, kar je bilo, tudi s tistim, kar je bilo zamolčano, o čemer se še danes ne govori ali se zanika. Naloga zgodovine in zgodovinarjev je, da stvari pokažejo, kakršne so bile; ko jih povemo, sprejmemo, ko so vidne vsem, izgubijo moč obvladovanja in možnost manipulacije. Pri nas imamo s tem še veliko dela. Razdvojenost razlag zgodovine 20. stoletja na Slovenskem je velika. Ljudje si še danes ne upajo govoriti o nekaterih dogodkih med in po II. svetovni vojni. Tako močan je ta strah še po 30 letih samostojne Slovenije. Prav tako je pomembno zavedanje, da nekaterim ta razklanost ustreza. Želijo izkoriščati razdvojenost, da ohranjajo oblast ali privilegije. Tudi to je treba ozaveštevati in narediti vse, da to presežemo.

Tretja kar bi v nekem doglednem času zmanjšalo to razklanost, pa je, da čim bolj pozitivno govorimo o naši državi. Ne vem, če še kdje v javnem prostoru tako zaničljivo govorijo o svoji državi kot pri nas. To pogloblja razkol. Mi smo dosanjali sen naših prednikov o lastni državi! Mnogim številčnejšim narodom kljub veliki želji to ni uspelo. Mi pa imamo svojo državo, državo z velikim potencialom. Slovenci smo poseben narod, imamo ogromno na vseh področjih sposobnih ljudi, kar dokazujejo tudi mnogi rojaki, ki so se skozi stoletja uveljavili tudi na tujem. Vse to bi morali bolj nositi v srcu, moralo bi nas povezovati in navduševati za skupno delo, za dobro naše države.